خط زمان، دحو الارض، کرویت زمین

(28:36)

ببینید در قدیم همه این مسائل مطرح بود. کرویت زمین هم برای آن‌ها واضح بوده است. دیدم از مرحوم مجلسی آدرس گذاشته‌اند. شاید جلد شصتم باشد. فرمودند کرویت ارض، مورد اتفاق جمیع است. امروز یک چیزی هم دیدم، اشاره کنم تا در نشده‌ایم. در همین جلد پنجاه و هفتم السلامیه بحارالانوار که دیروز عرض کردم است. روایتی را می‌آورند؛

> **الكافي : عن علي بن محمد ، عن سهل بن زياد ، عن منصور بن العباس عن صالح الكلفائفي ، عن أبي عبدالله قال : إن الله عزوجل دحا الارض من تحت الكعبة إلى منى ، ثم دحاها من منى إلى عرفات ثم دحاها من عرفات إلى منى ، فالارض من عرفات ، وعرفات من منى ومنى من الكعبة[1]**

این روایت در مرآة[العقول]هم هست. جلد هفدهم، صفحه دهم. روایت خیلی جالب است. «إن الله عزوجل دحا الارض من تحت الكعبة إلى منى»؛ خداوند متعال شروع کرد زمین را از تحت کعبه معظمه بگستراند. «ثم دحاها من منى إلى عرفات»؛ از منی تا عرفات آن را گستراند. «ثم دحاها من عرفات إلى منى، فالارض من عرفات، وعرفات من منى ومنى من الكعبة». این روایت خیلی جالب است. از چیزهایی که مکرر گفتم، این بود که هر عبارتی از فرمایش معصومین علیهم‌السلام دم به دم ذیل قرآن کریم است. همانطوری که آیات شریفه در عین اینکه تفسیر آفاقی دارد و حق است، همان زمان هم تفسیر انفسی و بالاترش را دارد. این روایت هم خیلی برای من جالب بود. در یک روایتی هم که شاید در محاسن بود، دارد: حضرت فرمودند: «وكذلك علمنا بعضه من بعض»[2]. یعنی بعد از اینکه حرف را پایان بردند، فوری به آن جهت تفسیر انفسی حدیث اشاره می‌کنند. دحو الارض با آن عظمتی که دارد، «كذلك علمنا بعضه من بعض». خیلی عالی است.

خب این روایت به چه معنا است؟ مرحوم مجلسی می‌فرمایند بعضی‌ها به این صورت خوانده‌اند:

> **وأما ما تكلف بعض أفاضل المعاصرين حيث قرأ « منى » أخيرا بفتح الميم بمعنى قدر ، أي إلى آخر ما قدره الله من منتهى الارض ، فلا يخفى عليك بعده.[3]**

البته در مرآة العقول به این صورت ماشین نویسی شده است: «و قرأ بعضهم منی أخیرا بفتح المیم بمعنی قد رأي إلی آخر ما قدره الله»[4]، درحالیکه این «قد رأی» نیست. در بحارالانوار درست است؛ «بفتح المیم بمعنی قدر»؛ البته در بحارالانوار تشدید گذاشته‌اند، درحالیکه «قُدِّر» نیست. بلکه «قَدَرَ» است. در لغت، جوهری هم دارد «المَنَی القدر». یعنی حضرت فرمودند: «ثم دحاها من عرفات إلی قدر»؛ یعنی «الی ما یشاء الله ان یقدر». مرحوم مجلسی می‌گویند این درست نیست و خلاف ذهن است؛ «ثم دحاها من عرفات الی قدر»؛ یعنی تا هر جا که خدا بخواهد.

شاگرد: این را از کجا می‌خوانید؟

استاد: هم در بحارالانوار آورده و هم مرآة. فقط در بحارالانوار درست است.

این روایت خیلی عالی است. در فقیه هم آمده است. در کافی شریف آمده است مرحوم صدوق هم آورده اند. مرحوم مجلسی عباراتی دارند که خیلی جالب است. یعنی همینطوری که آنجا فرمودند مورد اتفاق علماء و اهل فن است، اینجا هم کرویت زمین را ارسال مسلم گرفته‌اند. البته مرحوم صاحب حدائق باید ببینند – ایشان هم محدّث هستند-. فرموده‌اند:

> **بيان : قوله « ثم دحاها من عرفات إلى منى » أي دحا السطح الظاهر من الارض من عرفات إلى منتهاها ، ثم ردها من تحت الارض لحصول الكروية إلى منى. ولم يذكر كيفية إتمامه لظهوره [5]**

«ثم دحاها من عرفات إلی منی»؛ یعنی همینطور زمین را گسترانده، همینطور از کل کره آورد تا از آن طرف دوباره به منی برگشت. تعبیر ایشان این است: «ثم ردها من تحت الارض لحصول الكروية إلى منى. ولم يذكر كيفية إتمامه لظهوره»؛ یعنی کرویت زمین برای ایشان ارسال مسلم است. یعنی اگر بخواهد دحوی صورت بگیرد چاره‌ای نیست که دور بزند. این خیلی برای من جالب بود. در هر دو کتابشان بود.

شاگرد: اگر به‌صورت متصل بود، دحو الارض الی منی می‌شد.

استاد: بله، این را در جلد شصت درجایی‌که می‌گویند اتفاق کرده‌اند در دو صفحه توضیح می‌دهند. بعداً هم می‌گویند در زمانهای مختلف نصف النهارها را محاسبه کرده‌اند.

---

[1] بحار الأنوار - ط مؤسسة الوفاء نویسنده : العلامة المجلسي جلد :۵۷ صفحه : ۲۰۳

[2] من لا یحضره الفقیه نویسنده : الشیخ الصدوق جلد : ۲ صفحه : 241؛ «وَ قَالَ الصَّادِقُ ع إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى دَحَا الْأَرْضَ مِنْ تَحْتِ الْكَعْبَةِ إِلَى مِنًى ثُمَّ دَحَاهَا مِنْ مِنًى إِلَى عَرَفَاتٍ ثُمَّ دَحَاهَا مِنْ عَرَفَاتٍ إِلَى مِنًى فَالْأَرْضُ مِنْ عَرَفَاتٍ وَ عَرَفَاتٌ مِنْ مِنًى وَ مِنًى مِنَ الْكَعْبَةِ وَ كَذَلِكَ عِلْمُنَا بَعْضُهُ مِنْ بَعْضٍ».

[3] بحار الأنوار - ط مؤسسة الوفاء نویسنده : العلامة المجلسي جلد : ۵۷ صفحه : ۲۰۳

[4] مرآة العقول في شرح أخبار آل الرسول نویسنده : العلامة المجلسي جلد : ۱۷ صفحه : ۱۱

[5] بحار الأنوار - ط مؤسسةالوفاء نویسنده : العلامة المجلسي جلد : ۵۷ صفحه : ۲۰۳

بازبینی #1
ایجاد شده 27 ژانویه 2026 15:23:30 توسط ... .
به روزرسانی شده 27 ژانویه 2026 15:28:12 توسط ... .